

Vergaderjaar 2017–2018

27 830

Materieelprojecten

Nr. 227

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 mei 2018

Inleiding

De in ontwikkeling zijnde *Evolved Sea Sparrow Missile* (ESSM) Block 2 is een luchtverdedigingsraket voor de fregatten van het Commando Zeestrijdkrachten (CZSK) ten behoeve van de verdediging op de korte afstand tegen onder andere antischipraketten. De ESSM Block 2 is de vervanger van de ESSM Block 1 waarmee op dit moment de Luchtverdedigings- en Commandofregatten (LC-fregatten) zijn uitgerust. De vervangers van de M-fregatten zullen eveneens over de ESSM Block 2 raketten gaan beschikken. Met deze A-brief informeer ik u over de behoeftestelling van het project «ESSM Block 2: Verwerving en integratie», dat deel uitmaakt van het investeringsprogramma van de «Defensienota 2018 – Investeren in onze mensen, slagkracht en zichtbaarheid» (Kamerstuk 34 919, nr. 1).

In 2013 heeft Defensie besloten deel te nemen aan de internationale ontwikkeling van ESSM Block 2 (Kamerstuk 27 830, nr. 110). Vervolgens is in 2016 besloten om deel te nemen aan de internationale productie (Kamerstuk 27 830, nr. 191). Het project «ESSM Block 2: Verwerving en integratie» is het derde project in deze reeks en bestaat uit drie deelprojecten. Dat zijn ten eerste de verwerving van de ESSM Block 2 raketten, ten tweede de integratie aan boord van de LC-fregatten, en ten derde de integratie in de (onderhouds)bedrijfsvoering van het CZSK.

Behoefte

De fregatten zijn veelzijdig inzetbare schepen en vormen de ruggengraat van de oppervlaktevloot. De taken van de fregatten waarvoor de ESSM Block 2 raketten relevant zijn, bestaan uit maritieme gevechtsoperaties en daarnaast maritieme veiligheidsoperaties zoals terrorisme- en piraterijbestrijding.

De dreiging van moderne antischipraketten groeit. De technologische complexiteit van deze raketten is toegenomen en moderne antischipraketten beschikken nu over gepantserde ladingen met minder gevoelige (inerte) explosieven. Tevens worden antischipraketten steeds sneller, tot enkele malen de snelheid van het geluid, en hebben ze geavanceerde geleidingssystemen waarmee ze complexere en onvoorspelbare vluchtprofielen kunnen uitvoeren. De huidige ESSM Block 1 raket zal gaandeweg steeds minder geschikt zijn voor de verdediging tegen de nieuwste generatie antischipraketten.

De hoofdtaak van de LC-fregatten is de verdediging tegen een luchtdreiging in de wijde omgeving. Het fregat beschikt over een gelaagde verdediging van SM-2 raketten, ESSM-raketten en het Goalkeeper-snelvuurkanon. De SM-2 raketten zijn bedoeld voor de verdediging op de grote afstand, de Goalkeeper voor de zelfverdediging in de onmiddellijke nabijheid en de ESSM voor het gebied daar tussenin. De luchtverdediging van de vervanger van de M-fregatten reikt minder ver. Deze schepen moeten in staat zijn om door middel van de ESSM Block 2 zichzelf en eenheden in de directe nabijheid te verdedigen. De ESSM Block 2 raket zal bij de vervanger van de M-fregatten dan ook de buitenste schil van de luchtverdediging vormen terwijl dit voor de LC-fregatten de SM-2 raket is.

Kwantitatieve behoefte

De kwantitatieve behoefte aan ESSM Block 2 raketten voor de LC-fregatten en de vervangers van de M-fregatten berust onder andere op de Navo-inzetnormen voor deze schepen en verbruiksnormen voor jaarlijkse proeflanceringen. Daarnaast zijn raketten nodig voor testlanceringen om de werking van de integratie aan te tonen. De genoemde normen zijn gerubriceerd. Defensie kan geen mededelingen doen over het aantal raketten dat zal worden aangeschaft.

Integratie aan boord LC-fregatten

De ESSM Block 2 raket dient geïntegreerd te worden aan boord van de LC-fregatten. Voor de LC-fregatten zijn verschillende niveaus van integratie mogelijk. In de meest eenvoudige en ook goedkope variant wordt alleen de huidige ESSM Block 1 vervangen door de Block 2. De vuurleiding en de datalinks blijven echter hetzelfde. Dit levert al een verbetering op omdat de ESSM Block 2 raket meer capaciteiten heeft, maar sommige capaciteiten van de Block 2 worden dan niet benut. Bij hogere integratieniveaus worden ook de vuurleiding en de datalinks verbeterd waardoor het fregat in verschillende gradaties beter gebruik maakt van de capaciteiten van de Block 2. Deze hogere integratieniveaus zijn echter ook duurder.

Defensie zal later besluiten welk integratieniveau van toepassing zal zijn op de LC-fregatten. Belangrijke factoren daarbij zijn de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van de dreiging, de resterende levensduur van de LC-fregatten en de kosten. De huidige LC-fregatten bereiken aan het einde van de jaren twintig het einde van hun levensduur. Ook speelt mee welke samenwerkingsmogelijkheden er zijn met internationale partners.

Integratie aan boord vervangers van M-fregatten

De vervangers van de M-fregatten krijgen geavanceerde radar- en vuurleidingssystemen, samen ook het *Above Water Warfare* (AWW-)cluster genoemd. U bent over de bijdrage van Defensie aan de ontwikkeling van het nieuwe AWW-cluster geïnformeerd met de brief van 20 december 2016 (Kamerstuk 31 125, nr. 73). De ESSM Block 2 raketten

voor de vervangers van de M-fregatten zullen worden geïntegreerd in dit nieuwe AWW-cluster waardoor de nieuwe fregatten optimaal gebruik kunnen maken van de capaciteiten van deze raketten. Dit integratieproces maakt deel uit, ook financieel, van het project «Vervanging M-fregatten». De verwerving van de raketten voor de vervangers van de M-fregatten maakt wel deel uit van het project «ESSM Block 2: Verwerving en integratie».

Integratie in de (onderhouds)bedrijfsvoering van CZSK

Defensie zal voor de ESSM Block 2 raketten een voorraad reservedelen aanschaffen. Daarnaast heeft Defensie op dit moment in Den Helder een onderhoudsfaciliteit voor meerdere typen luchtdoelraketten die zijn bedoeld voor schepen. Hier voert Nederland ook het onderhoud uit van dergelijke raketten van België, Denemarken, Duitsland en Noorwegen. Het voornemen is om afspraken te maken met deze landen over het geschikt maken van de onderhoudsfaciliteit voor de ESSM Block 2.

Internationale samenwerking

Voor ESSM Block 2 heeft Nederland deelgenomen aan de internationale ontwikkeling en neemt Nederland deel aan de internationale productie. Deze internationale samenwerking is vastgelegd in MoU's. De Kamer is hierover geïnformeerd met de eerdergenoemde brieven van 17 juni 2013 (Kamerstuk 27 830, nr. 110) en 27 oktober 2016 (Kamerstuk 27 830, nr. 191). Voor ESSM Block 2 worden de kosten van de ontwikkeling en de productielijn gedeeld tussen de deelnemende landen¹. Wel betaalt elk deelnemend land de kosten van de verwerving van de eigen raketten. De totale gezamenlijke behoefte aan ESSM Block 2 raketten van de deelnemende landen wordt door het *NATO Seasparrow Project Office* (NSPO), waarin Nederland zitting heeft, ondergebracht in een overkoepelend contract met de leverancier.

Verder zijn er mogelijkheden voor toekomstige samenwerking op de gebieden van onderhoud en integratie. België, Denemarken, Duitsland en Noorwegen zijn hierbij belangrijke partners omdat de schepen van deze landen veel technische raakvlakken hebben met die van Nederland. Zoals bekend zullen België en Nederland gezamenlijk de huidige M-fregatten gaan vervangen.

Gerelateerde projecten

Het project heeft relaties met onder andere de projecten «ESSM Block 2: deelname internationale ontwikkeling», «ESSM Block 2: deelname internationale productie», «Vervanging M-fregatten», en het toekomstige project voor de vervanging van de LC-fregatten.

Kenmerken

De ESSM Block 2 raketten zijn bedoeld voor de verdediging op de korte tot middellange afstand tegen een luchtdreiging van een hoog niveau. Deze dreiging bestaat in het bijzonder uit antischipraketten. Hierbij kan het gaan om wapens met zeer hoge snelheden, complexe vluchtprofielen en ladingen met inerte explosieven.

¹ Naast Nederland gaat het om Australië, België, Canada, Denemarken, Duitsland, Griekenland, Noorwegen, Portugal, Spanje, Turkije en de Verenigde Staten.

Financiële aspecten

Met het project «ESSM Block 2: Verwerving en integratie» is een investering gemoeid tussen de € 250 miljoen en € 1 miljard. De investering komt in de periode 2018 tot en met 2033 ten laste van het investeringsbudget van Defensie.

Zoals hierboven uiteengezet zal dit project worden gesplitst in drie deelprojecten. Dat zijn:

- de verwerving van de ESSM Block 2 raketten, met een investering in de bandbreedte van € 250 miljoen tot € 1 miljard;
- de integratie in de (onderhouds)bedrijfsvoering van CZSK, met een investering in de bandbreedte van € 25 miljoen tot € 100 miljoen;
- de integratie aan boord van de LC-fregatten, met een investering in de bandbreedte van € 25 miljoen tot € 250 miljoen. Dit is een grotere bandbreedte dan gebruikelijk omdat er, zoals hierboven uiteengezet, verschillende niveaus van integratie mogelijk zijn die onderling sterk uiteenlopen in kosten.

De bijgaande commercieel-vertrouwelijke brief bevat nadere financiële informatie (Kamerstuk 27 830, nr. 228). Ook wordt daarin ingegaan op het werkaandeel van de Nederlandse industrie. Het MoU over de internationale productie bevat afspraken over de financiële bijdrage van elke deelnemer aan het starten en in stand houden van de productielijn van de ESSM Block 2 raketten. Deze verdeelsleutel bepaalt tevens het werkaandeel van de nationale industrie van de deelnemers (*costshare = workshare*). Bepalend daarbij is het aantal raketten dat elke deelnemer voor zichzelf in het MoU heeft laten opnemen.

Het aantal raketten dat Nederland zal aanschaffen, is nog niet definitief vastgesteld. Het zal echter hoger zijn dan het aantal dat voor Nederland in het MoU is vastgelegd. Eind 2016 hebben alle partners opgave moeten doen van het aantal raketten dat in het MoU zou worden opgenomen. Gezien de budgettaire situatie van dat moment heeft Defensie ingetekend op een relatief laag aantal raketten, omdat de financiële bijdrage aan het MoU gekoppeld was aan dit aantal. Nederland heeft het MoU medio 2017 ondertekend.

De industriële participatie van Nederland is weliswaar op dit relatief lage aantal vastgesteld, maar dit is geen beletsel om nu meer raketten te bestellen. Nederland heeft een vast werkaandeel van elke verkochte raket en ontvangt royalty's op raketten die aan landen buiten het consortium worden verkocht.

Vooruitblik

Vanaf 2024 wordt het ESSM Block 2 systeem geplaatst aan boord van de LC-fregatten. Dan wordt tevens de eerste vervanger van de M-fregatten uitgerust met het ESSM Block 2 systeem.

Bij het deelproject van de verwerving van de ESSM Block 2 raketten gaat het om kapitale munitie. De verwerving van kapitale munitie wordt in de regel gemandateerd en ik zal daarom de Defensie Materieel Organisatie (DMO) mandateren dit deelproject uit te voeren. Tevens ben ik voornemens om het deelproject van de integratie in de (onderhouds)bedrijfsvoering van het CZSK te mandateren aan de DMO aangezien het budget van dit deelproject ligt in de bandbreedte tussen de € 25 en € 100 miljoen.

Over de integratie aan boord van de LC-fregatten zal de Kamer naar verwachting in 2019 een B-brief ontvangen met de resultaten van de onderzoeksfase. De Kamer zal over de voortgang van het algehele project «ESSM Block 2: Verwerving en integratie» worden geïnformeerd in de begroting, het departementale jaarverslag en het Materieelprojectenoverzicht.

De Staatssecretaris van Defensie,
B. Visser